

Tekst 2

Damien Hirsts schitterende scheepswrak

(1) Damien Hirst toont in Venetië een van de mooiste tentoonstellingen die je kunt voorstellen. Een beeldenpandemonium is het, vol fantasie en kleur en technische virtuositeit en ambitie – en die schoonheid blijkt een ongelofelijke hoeveelheid agressie op te roepen. Zo vond de Engelse krant *The Telegraph* de tentoonstelling een *spectacular failure*¹⁾ waarmee Hirsts carrière ongetwijfeld schipbreuk zou lijden. (“Ugh.”) *The Times* vond dat de hele expositie maar in zee moest worden gedonderd. En ook op Facebook regende het boosheid. De term ‘populisme’ viel, niet één keer, maar vaak, en dat is binnen het huidige politieke klimaat het ergste verwijt dat een kunstenaar kan treffen.

(2) De tentoonstelling *Treasures from the Wreck of the Unbelievable* toont in twee Venetiaanse musea 189 nieuwe beelden en tekeningen die Damien Hirst en zijn studio de afgelopen tien jaar hebben gemaakt. Die werken worden verbonden door een verhaal. Meteen bij de ingang van de expositie staat te lezen dat in 2008, in de Indische Oceaan voor de kust van de oude handelsstad Azania, het wrak werd gevonden van een schip, de Apistos, dat ergens in de eerste eeuw was vergaan. Het Apistos-verhaal is natuurlijk kolder. Maar toch heeft Hirst zich veel moeite getroost om het geloofwaardig te maken. Het opmerkelijkste, in dit opzicht, zijn de vele films en foto’s (in lichtbakken) die laten zien hoe een groot aantal van de werken in de tentoonstelling daadwerkelijk vanaf de zeebodem

omhoog wordt getakeld – ze hebben daar dus ooit, even echt gelegen.

(3) Dat betekent dus dat Hirst bereid is geweest om louter voor een conceptueel meta-idee tientallen bronzen beelden op de zeebodem af te zinken en ze vervolgens (meteen?) weer omhoog te takelen. Ook in de teksten bij de afzonderlijke werken trekt Hirst een enorm blik met mythische en historische figuren open die op allerlei manieren met de beelden te maken hebben. Opnieuw is het vast voor een groot deel verzonnen, maar de uitwerking is voor hedendaagse kunst zo verregaand, ongekend en idioot dat je onwillekeurig respect krijgt voor Hirsts perfectionisme – en dat is precies de bedoeling.

(4) Met *Treasures* probeert Hirst een fantastische schijnwereld maximale geloofwaardigheid te geven – je zou aan Ovidius’ *Metamorfosen*²⁾ kunnen denken, maar evengoed aan Disneyland of aan de Efteling. Een wereld vol verwondering en vermaak, gemaakt om ons af te leiden van de harde werkelijkheid, onder te dompelen in fantasie en kleur en bekende emoties, een bijna kleverige vorm van schoonheid. Wat we normaal kitsch noemen.

(5) Maar is dat het ook? Laat ik maar eerlijk toegeven: ik twijfel. Dat komt allereerst door de pavlovreactie³⁾ die Hirst bij veel kunstliefhebbers oproept (en waar hij overigens zelf van harte aan meewerkt): Hirst is de proleet van de hedendaagse kunst, die een schedel beplakt met diamanten

85 (verkoopwaarde 50 miljoen pond) en
in 2008 in één keer 244 werken
direct uit zijn atelier liet veilen om zo
111 miljoen pond op te strijken.

(6) Maar wie Hirst louter als een
90 patser wegzet, vergeet dat hij door
die enorme bedragen ook een kwes-
tie aansnijdt die in de kunst steeds
belangrijker wordt: op welke manier
vertegenwoordigt kunst een waarde?

95 Wie bepaalt dat? Het zou zomaar
kunnen dat Hirst daar in *Treasures*
(let op die titel) een interessant ant-
woord op formuleert, alleen moeten
we daarvoor iets doen wat in de
100 hedendaagse kunstwereld vrij
ongebruikelijk is: hem inhoudelijk
serieus nemen. Ja, dat is even
slikken.

(7) Toch zijn daar wel redenen voor.
105 Door het verhaal van het scheeps-
wrak geeft Hirst zichzelf de mogelijk-
heid op de tentoonstelling verschil-
lende soorten esthetiek voorbij te
laten komen. Bijna perfect nage-
maakte klassieke beelden zitten er-
tussen, maar ook soortgelijke beel-
den overwoekerd door 'koraal' en
klassiek uitziende beelden die opval-
lend veel lijken op Kate Moss⁴⁾ of
110 Hirst zelf – waarmee Hirst je nadruk-
kelijk de vraag voorlegt waarom de
ene stijl eigenlijk mooier of beter zou
zijn dan de andere.

(8) Of neem een gekoesterd begrip
120 als authenticiteit. Waarom accep-
teren we al eeuwen dat kunstenaars
uit de renaissance de stijlmiddelen
van de Grieken en Romeinen onge-
geneerd kopieerden, maar mag je
125 datzelfde mechanisme als heden-
daagse kunstenaar niet gebruiken?
Hirst voert zulke vragen wellustig, tot
in het absurde, door: kijk, daar staat
Quetzalcoatl, de Azteekse slangen-
130 god, helemaal in goud, of is het een
*Transformer*⁵⁾? (Let op die naam.) En

kijk, Goofy, in brons, helemaal be-
dekt met 'koraal'. En hoe zien we
eigenlijk dat die perfect verweerde
135 potten en ringen en zwaarden in die
vitrine niet 'echt' zijn? Welke tijd,
welke cultuur, oosters of westers,
jong of oud, is hier eigenlijk domi-
nant? Waar baseren we onze voor-
keur eigenlijk op? Op smaak? Op
140 geschiedenis? Of op geld?

(9) Daar raakt Hirst een gevoelige
snaar. Sinds enkele jaren is de
hedendaagse westerse kunstwereld
145 in de ban geraakt van het besef dat
'we' wel heel lang op onszelf gericht
zijn geweest. Of beter: dat we kunst
te lang, te stug hebben beoordeeld
vanuit de eigen westerse traditie. Dat
150 moet veranderen, vinden veel men-
sen, er moet meer oog komen voor
kunst uit andere culturen. Alleen:
daarbij dringt maar heel langzaam
het besef door dat onze conceptuele
155 traditie⁶⁾ een tweekoppig monster is.

(10) Allereerst beseffen 'we' nauwe-
lijks dat de conceptuele traditie in de
wereld zoveel invloed heeft verwor-
ven omdat ze werd gesteund door
160 een macht die ook economisch en
politiek mondiaal de dienst uitmaak-
te. En tegelijk heeft die conceptuele
traditie onze smaak zo vernauwd dat
'we' nauwelijks meer beseffen dat ze
165 er in niet-westerse landen vaak een
heel andere smaak op nahouden –
sterker nog: dat in de hele wereld,
behalve het vooruitstrevende
Westen, begrippen als ambacht,
170 schoonheid en traditie in de kunst
nog heel belangrijk zijn. Die landen
worden nu rijker, en machtiger. Hun
esthetiek wordt invloedrijker.

(11) Hoe confronterend het ook lijkt:
175 deze *Treasures*, met hun complexe
kluts van schoonheden, sluit perfect
aan op die mondiale smaakverande-
ring. Hirst geeft de aandacht voor

traditie, voor schoonheid, voor
 180 ambacht een nieuwe lading – en is
 het dan niet ironisch dat juist de
 westerse, progressieve
 kunstliefhebber die vindt dat we open
 moeten staan voor andere culturen
 185 deze tentoonstelling verschrikkelijk
 zal vinden? Sterker nog: hoe langer
 je hier rondloopt, hoe dwingender het
 besef wordt dat iedereen Hirsts werk
 mooi vindt, op een kleine elitaire
 190 westerse groep progressieve
 kunstliefhebbers na.

(12) Hirst laat zien dat het concep-
 tuele westerse schoonheidsideaal
 nog maar heel kort meegaat en een
 195 beperkte reikwijdte heeft. Ik ben er-
 van overtuigd dat hij zijn gelijk niet
 alleen gaat beweren, hij gaat het ook
 bewijzen: je kunt er vergif op inne-
 men dat een groot deel van deze
 200 werken de komende jaren gaat op-
 duiken in al die nieuwe musea die
 worden gebouwd in Qatar, Dubai,

India, Rusland. Zo bekeken is Hirsts
Treasures zomaar een artistiek
 205 statement van jewelste: een groot,
 verleidelijk, gecompliceerd statement
 over een veranderend schoonheids-
 ideaal in een veranderende wereld.
(13) Natuurlijk, het valt niet mee om
 210 Damien Hirst ineens te beschouwen
 als een serieuze cultuurcriticus. Het
 aura van poenerigheid en patserig-
 heid is hardnekkig. Maar zijn
Treasures zouden heel goed een
 215 harde les kunnen zijn over de wester-
 se culturele dominantie: wie echt wil
 openstaan voor andere culturen, zal
 steeds vaker iets moeten slikken wat
 hij niet lekker vindt. Wen er maar
 220 aan. Dat veel westerse kunstliefheb-
 bers Hirsts beelden kitsch vinden,
 daar is niks mis mee, maar het kan
 geen kwaad als we óók beseffen dat
 dit oordeel mondiaal vermoedelijk
 225 niet breed gedragen zal worden. En
 misschien wel nooit breed is gedeeld.

*naar: Hans den Hartog Jager
 uit: NRC Handelsblad, 12 april 2017*

*Hans den Hartog Jager (1968) studeerde Nederlands en kunstgeschiedenis en
 werkt vanaf 1991 als journalist.*

noot 1 *spectacular failure*: een spectaculaire mislukking

noot 2 *Metamorfosen* is een boek van Ovidius over de schepping van de wereld. Niets blijft
 en niets vergaat, zo is de grondgedachte van *Metamorfosen*.

noot 3 pavlovreactie: een reactie die, eenmaal aangeleerd, automatisch optreedt

noot 4 Kate Moss is een bekend fotomodel.

noot 5 *Transformer*: een robot uit een televisie- en filmserie die kan transformeren in een
 voertuig of een dier

noot 6 conceptuele traditie: vanaf de jaren zeventig van de twintigste eeuw stond in veel
 westerse kunst de opvatting centraal dat het idee achter een kunstwerk minstens
 even belangrijk is als het kunstwerk zelf

Tekst 2 Damien Hirsts schitterende scheepwrak

Tekst 2 kan door middel van onderstaande kopjes in vijf delen worden onderverdeeld:

deel 1: Inleiding

deel 2: Beschrijving

deel 3: Interpretatie

deel 4: Eindoordeel

deel 5: Slot

1p **11** Bij welke alinea begint deel 3, 'Interpretatie'?

1p **12** Bij welke alinea begint deel 4, 'Eindoordeel'?

Een woordspeling is een woordcombinatie waarmee een schrijver een komisch of retorisch effect nastreeft. In alinea 1 van tekst 2 kunnen twee zinnen als een woordspeling worden opvat.

3p **13** Citeer de twee zinnen die als woordspeling kunnen worden opgevat en leg uit waarom deze zinnen als woordspeling kunnen worden opgevat. Maak voor je antwoord gebruik van informatie uit alinea 1 en 2.

"Het Apistos-verhaal is natuurlijk kolder." (regels 34-35)

2p **14** Citeer twee zinnen of delen van zinnen waaruit af te leiden is dat het Apistos-verhaal niet waar is, gelet op de informatie in alinea 2 en 3.

"Laat ik maar eerlijk toegeven: ik twijfel." (regels 77-78)

1p **15** Waarover wordt door de ik-figuur getwijfeld?

"Dat komt allereerst door de pavlovreactie die Hirst bij veel kunstliefhebbers oproept (en waar hij overigens zelf van harte aan meewerkt)" (regels 78-82)

1p **16** Wat veroorzaakt de voorgenoemde pavlovreactie bij kunstliefhebbers, gelet op de tekst?
het feit dat Hirst

A eerder bezig lijkt te zijn met geld verdienen dan met het maken van kunst

B met veel duurdere materialen werkt dan gebruikelijk is in de kunstwereld

C niet oprecht open lijkt te staan voor niet-westerse culturen en esthetiek

D slechts verleidelijke en gecompliceerde statements maakt met zijn kunst

In alinea 6, 7 en 8 van tekst 2 wordt het standpunt onderbouwd dat we Hirst serieus moeten nemen.

- 3p 17 Vat de onderbouwing van dit standpunt samen.
Neem daartoe de nummers van de alinea's over en vul de zin steeds aan.
Gebruik voor je antwoord in totaal niet meer dan 30 woorden.

We moeten Hirst wel serieus nemen want hij stelt vragen over	
alinea 6	
alinea 7	
alinea 8	

- 2p 18 In regel 155 van tekst 2 is er sprake van een "tweekoppig monster".
Waaruit bestaan die twee koppen van dit monster?
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.

- 1p 19 Welke factor wordt in tekst 2 genoemd als verklaring voor het ontstaan en in stand blijven van de heersende smaak én voor toekomstige veranderingen daarin?
Gebruik voor je antwoord niet meer dan 10 woorden.

In alinea 11 van tekst 2 wordt het ironisch genoemd dat de westerse, progressieve kunstliefhebber de tentoonstelling van Hirst verschrikkelijk zal vinden.

- 2p 20 Leg uit waarom deze reactie ironisch wordt genoemd.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 60 woorden.

- 2p 21 Hoe luidt het eindoordeel over Hirsts tentoonstelling *Treasures from the Wreck of the Unbelievable*, gelet op de strekking van tekst 2?

De tentoonstelling is

- A bewonderenswaardig, omdat Hirst kosten noch moeite heeft gespaard om zijn conceptuele meta-ideeën grootschalig uit te werken.
- B confronterend, omdat Hirst de West-Europese bezoeker dwingt tot nadenken over zijn eigen beperkte kunstopvattingen.
- C revolutionair, omdat Hirst met grote ambachtelijkheid en verregaande authenticiteit een nieuwe wereld heeft neergezet.
- D verrassend, omdat Hirst hiermee meer interesse in de westerse kunstwereld toont dan men tot dusverre van hem gewend is.